

אל אחד ההרים

לדרישת הר הקודש

ולך־לך אל ארץ המוריה
והעלהו שם לעולה
על אחד ההרים
אשר אומר אליך

הלבנון
"זה בית המקדש ... זָהוּ עֵינֵי וְלִבִּי שֵׁם כָּל־הַיָּמִים" (שיהיה רבו)

מעלת ומהות העליה

- 3 | מכתב חיזוק
- 5 | דור דור ודורשיו
- 7 | בשביל מה צריך את הר הבית!?
- 8 | אם אנחנו לא נבוא אל ההר
ההר יבוא אל...
- 9 | הבית וקיר החצר • סיפור

הדרכה הלכתית ומעשית

- 10 | קדושת הר הבית
- 11 | מקום המקדש
- 12 | מפת ההר
- 13 | הלכות הטהרה (לגברים בלבד)
- 15 | ההגבלות על עליית יהודים להר
- 16 | הלכות מורא מקדש

© שבט תשע"ה

לתגובות: afsh@shoresh.org.il

החוברת מבוססת על ספרי 'אל הר המור' ו'אל גבעת הלבונה'
בהוצאת אגודת 'אל הר המור' - עליה להר הקודש בטהרה על-פי ההלכה'
לשיעורים והדרכות: elhamor@gmail.com

יו"ל בסיוע:

לב האומה

סיור וירטואלי בהר הקודש באתר:
harhakodesh.co.il

תמונת הכריכה:
צילום: ישראל ברדוגו | עיצוב: נרי לוי
איור המקדש: רבקה למפרט
עיצוב: יצחק למפרט 054-8046613

לצפייה בגליונות הקודמים:

גיליון 2

גיליון 1

מכתב חיזוק

לשכנו תדרשו ובאת שמה" (דברים יב, ה) - אחת הדרכים החשובות לדרישת המקדש בימינו היא העליה להר בית ה'. ברוך ה', רבים העולים כיום להר בהקפדה על ההלכה, על-פי הוראת הפוסקים הרואים בכך מצווה. גם אנו, החתומים מטה, זכינו להימנות עם התומכים והעולים להר בטהרה.

ניסיון הרצח של ר' יהודה גליק נ"י - ה' ישלח לו רפואה שלמה מהרה - מעורר להמשיך בפעילות לחיזוק העליה להר הקודש, ולעומת קולות שנשמעו, נאמר: קומו ונעלה ציון אל הר בית ה'!

דווקא משום שאנו תומכים ועולים להר בטהרה, מוטלת עלינו החובה להדגיש את הזהירות הנדרשת מכל העוסקים בדבר שלא להיכשל ולהכשיל מרוב חובת הקודש. נזכור את דברי חז"ל: "קשה טומאת מקדש וקדשיו מכל עבירות שבתורה" (תוספתא שבועות), ואת דברי הרא"ה קוק בהקשר זה: "פגימה אחת בקדושת מקום בית חיינו עולה לנו על כל מיליונים של יישובים מעשיים" (אגרות הרא"ה, תרעז).

- העליה להר הבית חייבת להיעשות רק לאחר טהרה כדיון, ובשמירה על הלכות מורא מקדש. לשם כך צריך לדעת תחילה היטב את ההלכות הנוגעות לכך.

- חשוב לדעת שיש מקומות בהר שלפי ההלכה (רמב"ם, בית הבחירה ז, טו) אסור לטמא מת להיכנס אליהם אף בטהרה לאחר טבילה (ולחלקם אף באיסור כרת). לכן, חובה על העולה להר לדעת להיכן מותר ולהיכן אסור להיכנס. מובן, שבכל זה אין להסתמך כלל על שמועות והשערות אפילו אם הן נאמרות מפני אנשים דתיים בהר, אלא רק על תלמידי חכמים מובהקים הבקיאים בנושא, או על פרסומים הלכתיים מוסכמים.

- חובה עלינו להשתדל לצמצם את התופעה המצערת של יהודים ואינם יהודים העולים להר מבלי להקפיד על דרישות ההלכה (מחוסר ידיעה או מזלזול ח"ו), ובוודאי שאין לעודד לעלות להר כאשר ידוע שהעולים אינם עומדים בדרישות ההלכה הנוגעות לקדושת הר הבית.

אנו מברכים את כל הציבור העולה להר הקודש בטהרה, במורא מקדש ובצפיית הישועה אל המקומות המותרים, שתתקבלנה כל תפילותיהם במקום בו עיני ה' כל הימים, ויראו עיניהם בנחמת ציון ובבניין המקדש במהרה בימינו.

על החתום:

הרב נחום אליעזר רבינוביץ'

ראש ישיבת מעלה אדומים

הרב דוב ליאור

רב העיר קרית ארבע חברון

הרב אליעזר ולדמן
ראש ישיבת ניר קרית ארבע

הרב ישראל אריאל
ראש מכון המקדש

הרב צפניה דרוי
רב העיר קרית שמונה

הרב שמואל דוד
רב העיר עפולה

הרב דוד דודקביץ'
רב היישוב יצהר

הרב רא"ם הכהן
ראש ישיבת עתניאל

הרב שלום גולד
רב מייסד קהילת זיכרון יוסף
הר נוף, ירושלים

הרב אבי גיסר
רב היישוב עפרה

הרב אוריאל גנזל
רב היישוב רבבה

הרב משה ביגל
רב היישוב מיתר

הרב אליהו בלום
ראש ישיבת ההסדר נהריה

הרב יצחק בינד
עמנואל
מחבר ספר 'בריתי יצחק' ועוד

הרב חיים רטיג
ראש ישיבת ההסדר רעננה

הרב שלמה ריסקין
רב העיר אפרת

הרב יהודה שביב
ר"מ בישיבת הר עציון

הרב שלמה שושן
ראש ישיבת בית שאן

הרב דניאל שילה
קדומים

הרב יצחק שילת
ר"מ בישיבת מעלה אדומים

הרב יהודה שלוש
רב שכונות מזרח נתניה

הרב יהושע מרדכי שמידט
רב היישוב שבי שומרון

הרב אליעזר שנקולבסקי
רב קהילה בבית שמש

הרב יצחק שפירא
ראש ישיבת עוד יוסף חי

הרב מנחם מקובר
ראש ארגון 'הראנו בבנינו'

הרב צבי עידן
מחבר ספר 'ציון במשפט תפדה'

הרב בן ציון עמר
רב היישוב שבות רחל

הרב יוסף פלאי
מחבר ספר 'אל הר המור'

הרב יאיר פרנק
רב היישוב עמונה

הרב משה צוריאל
משגיח (לשעבר) ישיבת שעלבים

הרב בנימין יוסף קלמנון
ראש ישיבת עתניאל

הרב יהודה קרויזר
רב היישוב מצפה יריחו

הרב משה אליעזר רבינוביץ'
רב היישוב בית הגי

הרב שלמה רוזנפלד
ראש ישיבת שדמות מחולה

הרב ארליה הראל
רב בית מדרש עפרה

הרב אליהו רחמים זייני
ראש ישיבת אור וישועה חיפה

הרב איל יעקובוביץ'
ראש ישיבת ההסדר צפת

הרב אלישמע כהן
ראש ישיבת חומש

הרב דניאל כהן
רב היישוב בת עין

הרב נחמן כהנא
ראש כולל חזון יחזקאל

הרב אליקים לבנון
רב השומרון

הרב יצחק לוי
ר"מ בישיבת הר עציון

הרב חיים לויק
ראש מדרשת מעמקים

הרב יעקב מדן
ראש ישיבת הר עציון

אנו מחזקים את ידי רבנו ותלמידיהון העולים להר הקודש

בטהרה ובמורא מקדש

"חזקו ויאמץ לבבכם כל המייחלים לה'"

הרב חיים דרוקמן

ראש ישיבות בני עקיבא

הרב שמחה שטסנר
נשיא ישיבת נחלת ישראל, מחבר
ספר 'שמחת תורה'

הרב גדעון בנימין
רב היישוב נוף אילון

הרב אליעזר מלמד
רב היישוב הר ברכה

הרב יהודה הלוי עמיחי
ראש מכון התורה והארץ

הרב דני איזק
ראש ישיבת בית אורות

הרב חיים אירם
רב היישוב אלעזר

הרב עזריאל אריאל
רב היישוב עטרת

"אם עולה באופן הנז' להתפלל שם מתוך רגש קודש להיות קרוב יותר

למקום קדש הקדשים, ובפרט שברצונו להתפלל על חורבן הבית

שיבנה במהרה בימינו, הוי שפיר צורך מצוה"

משנת יעקב, הביה"ב פ"ז, ה"א וה"ב

דור דור ודורשיו

'צִיּוֹן הִיא דְרִשׁ אֵין לָהּ' (ירמיה ל, יז) - מכלל דבעיא
דרישה.

ר"ה ל.

לְשַׁכְּנוּ תִּדְרְשׁוּ וּבָאתָ שְׁמָהּ.

דברים יב, ה

שתלכו לו מארץ מרחקים ותשאלו אנה דרך בית
השם, ותאמרו איש אל רעהו 'לָכֹן וְנַעֲלָה אֶל הַר ד' אֶל
בֵּית אֱלֹהֵי יַעֲקֹב' (ישעיה ב, ג).

רמב"ן שם

ה דרישה לציון לובשת צורה ופושטת צורה. דור דור ודורשיו. דור דור
ודרישותיו. דור דור וצורת דרישת ציון המתאימה לו.

שהרי, מהי דרישה? הדרישה היא כיסופים, כמיהה, התקרבות ובקשת הדרך
אל הדבר. מתוך כך, הדרישה לציון בצורתה הראויה, עניינה לעשות כפי יכולתנו
למען המקדש, לפי המציאות הקיימת בדור זה.

משחרב המקדש, התקיימה דרישת ציון בעשיית 'זכר למקדש': מדין תורה
לולב ניטל במקדש כל שבעת ימי חג הסוכות, ומחוצה לו רק ביום הראשון.
תקנו חכמים שיהא לולב ניטל בכל מקום כל שבעת הימים, זכר למקדש (ר"ה ל).

בעת שהיינו בגלות, בשנים בהן ישבנו בארץ נכר, דרישת המקדש התבטאה
בעיקר בתפילות וכיסופים מתי נוכל לחזור לארצנו ולעבוד את אלוקינו בבית
מקדשו: "והשב את העבודה לדביר ביתך", "יהי רצון שיבנה בית המקדש
במהרה בימינו". בימי הרגלים ובראשי החודשים, מתוך כמיהה והשתוקקות
לקיום קרבנות החג, נשאנו זעקה פנימית: "יהי רצון מלפניך ה' אלוקינו ואלוקי
אבותינו, מלך רחמן, שתשוב ותרחם עלינו ועל מקדשך ברחמיך הרבים, ותבנהו
מהרה ותגדל כבודו". ובהמשך: "בנה ביתך כבתחילה, וכוונן מקדשך על מכונו.
והראנו בבניינו, ושמחנו בתיקונו...".

מלבד הזכרת ירושלים בתפילות, במצוות מסוימות המזכירות את המקדש,
דוגמת ספירת העומר, אין אנו מסתפקים ב"זכר למקדש" שהיה, אלא מוסיפים
בקשה: "הרחמן הוא יחזיר לנו עבודת בית המקדש למקומה במהרה בימינו".

מאז התחיל ה' לעורר את ליבות עם ישראל לשוב לארצם, לבשה דרישת

ציון צורה חדשה בעליה לארץ ישראל. עליה שראשיתה מצער, בקבוצות יהודים שעלו לארץ, ואחריה ישגה מאוד בבניין המקדש. לא בכדי, הרב צבי הירש קלישר זצ"ל, שניסה בכל כוחו ומאודו לעורר את ליבות ישראל לשוב אל ארץ הקודש, מתוך מחשבה כי תהליך זה יוביל לבניין המקדש ולהקרבת קרבנות, קרא לספרו המפורסם בשם "דרישת ציון".

כבר לאחר עליית תלמידי הגר"א, כשהלך והתבסס היישוב היהודי בארץ ישראל, התבטאה דרישת ציון בהתמקדות בבניינה של ירושלים. לא בכדי כתב החת"ם סופר (סוף פר' אמור) על רעידת האדמה בצפת, שהדבר בא כסימן משמים, שלא די להתיישב רק במרחבי ארץ ישראל, אלא יש לשים דגש גם על בניין ירושלים, שלא תישאר שוממה מבלי בניה.

לא בכדי תושבי ירושלים ואף רבים שבאו לבקר בה, הלכו להתפלל בכותל המערבי. עד לשם אפשר היה להגיע. לא קל היה הדבר. הם היו מוכנים לעמוד בהשפלה תחת השלטון הזר, אשר לא הרשה לשים מחיצת הפרדה בין גברים לנשים או כיסאות לשיבה. לא פעם עברו ישמעאלים עם חמוריהם ברחבה הצרה שהייתה אז לכותל או שוטרים בריטים שהפריעו לתפילה בתירוצים שונים, ואף-על-פי-כן יהודים רבים הלכו לכותל. זו הייתה האחיזה האפשרית אז בבית המקדש - באמצעות חומת הר הבית, המקשרת אותנו אל המקדש החרב שבתוכו. כך התקיימה דרישת ציון משך דורות רבים.

בדורנו אנו, שזכה לחיות חיי קוממיות בארצו, ואף לשחרר את הר הבית מידי זרים, ולקיים בו שלטון ישראל לראשונה מזה כאלף ותשע מאות שנים, המושג דרישת ציון מקבל פנים חדשות המתאימות לדור. לא רק זכר למקדש כדבר שהיה, אלא זכירת והזכרת עניינו לקראת הבניין העתידי. לא רק תפילות אלא גם מעשים, לא הסתפקות במדרגת הארץ אלא חיפוש דרכים לפעולה לבניין המקדש.

אם במשך דורות התקיימה דרישת ציון באמצעות העליה לארץ או התפילה בכותל, הרי שבדורנו אין להסתפק במדרגת הדור הקודם. צריכים אנו לבנות את מדרגת הדרישה הבאה, על גבי המדרגות של הדורות הקודמים. שהרי המושג 'דרישה', כאמור, עניינו חיפוש ובקשה מה עוד אפשר לעשות למען המקדש. אם אפשר לעשות יותר, הרי שדרישת ציון משמעותה לעשות יותר, ומי שיכול לעשות יותר, ומסתפק בפחות, הרי שאת כל המושג "דרישה" הוא מפספס.

דומה, שמאז נפתחו שערי הר הבית ליהודים, הרי שעיקר מצוות דרישת ציון בדורנו היא העליה להר הבית בטהרה. באמצעותה מכריזים אנו קבל עם ועולם, וממילא גם כלפי עצמנו, שמטרתנו היא בניין המקדש. בכך מביעים אנו את כיסופינו לבניין המקדש, ומתקרבים אליו כפי יכולתנו.

כמובן, המבין את מהותה האמיתית של "דרישת ציון": חיפוש לעשות ככל יכולתנו למען המקדש, כפי השתנות המצבים והזמנים - לא יישאר במדרגת העליה להר הבית, ומגמת פניו תהיה בניין המקדש. כך תתעלה ותשתכלל מצוות דרישת ציון ככל שנהיה ראויים להתקדם אל הקודש פנימה.

**"גם אם
בלכתכם שמה,
אתם מחוסרי
אחדות,
והולכים
בפירוד לבבות.
תקנו אחדות
עצום לעשות
המצווה ההיא.
וזהו 'לשכנו
תדרשו',
בלשון רבים.
'ובאת שמה',
בלשון יחיד.
כי גם שבעת
הדרישה יהיה
בפירוד, אחר
כך ימשך ממנה
כי 'ובאת שמה'
באחדות"**

אלשיך, דברים יב, ה

בשביל מה צריך את הר הבית?!

לדברים גדולים ומשמעותיים באמת - צריך להתכונן. אי-אפשר 'ליפול' עליהם סתם כך. עקרון זה קיים בכל תחום בחיים ובפרט בדברים שבקדושה. אי-אפשר להגיע ליום הכיפורים בלי חודש אלול ועשרת ימי התשובה ואי-אפשר לקבל תורה בחג השבועות בלי ימי ספירת העומר.

בעוד שהמקדש, מחנה שכינה, הוא מקום העבודה והקרבנות, לכאורה, הר הבית, מחנה לויה, הוא חסר מטרה מוגדרת ונראה די 'מיותר'. אין בו עבודה מיוחדת. אמנם, אי-אפשר להגיע למקדש בלי לעבור תחילה בהר הבית. מטרת ההר היא ההכנה אל המקדש.

כמובן, הטהרה הנדרשת מהעולה להר אינה במידה המספקת על מנת להיכנס למחנה שכינה, שכן טמא מת מותר בכניסה למחנה לויה ואסור בכניסה למחנה שכינה, אך דיני מורא מקדש חלים בשני מקומות אלו במידה שווה. עיקר יחסו של האדם אל הקודש ביראה הנדרשת - ניכר במקום זה. זאת מפני שהעומד בהר הבית, מצוי תדיר במודעות אל הקודש הנמצא פנימה וכולו אומר צפיה דרוכה והתכוננות למקדש (אף אם לעת-עתה, מפני טומאתו, אינו יכול לבא שמה).

עניין זה בא לידי ביטוי כבר בשמו של ההר: 'הר המוריה' - "מקום שיראה יצאה לעולם" (בראשית רבה, נה), וכן בשם שניתן לו על-ידי אברהם אבינו: "ד' יְרָאָה אֲשֶׁר יֵאָמֵר הַיּוֹם בְּהַר ד' יִרְאָה" (בראשית כב, יד). על שם העתיד. שכן, זהו המקום בו אדם מתקין עצמו לפני בואו אל מקום השראת השכינה.

בדורנו, כאשר מהלך הגאולה נבנה בבניין החול, וניכר לכל עד כמה נזקק הוא לקודש, נדרש מאתנו להודיע לעם ישראל ולעולם כולו שלא מדינה ככל המדינות באנו להקים כאן. כדי לרומם את מדינת ישראל אל המדרגה הראויה לה - עלינו להציב לה חזון של תורה וקדושה אשר פסגתו בבניין המקדש. כדי להגיע לרוממות זו, זקוקים אנו להכנה ראויה. מקומה של הכנה זו הוא - הר הבית.

"האחדות המהותית של המדינה והמקדש, טבוע הוא בעצם נשמתנו. רק הסיגים אשר נדבקו בנו מדרכי הגוים, הם הם הגורמים לתועים איזה תקופה קצרה לחשוב שיוכל להיות אצלנו תכנית של מדינה שאינה תכנית של מקדש, או תכנית של מקדש שאינה של מדינה..."

מאמרי הראי"ה ח"א, 'החדש במדינה ובמקדש'

אם אנחנו לא נבוא אל ההר ההר יבוא אל...

חשיבות יתרה נודעת בדורות האחרונים למצוות ירושת הארץ, ומאבקים רבים מתנהלים סביבה. בדומה למה שכתב הרמב"ן לבנו: "כל המקודש מחברו חרב מחברו, וירושלים חרבה יותר מן הכול, וארץ יהודה מן הגליל..."¹, נראה בימינו, שהמאבקים על ארץ ישראל מתמקדים במקומות המקודשים יותר לעמנו; מקומות בהם קבורים אבות האומה ובהם פעלו הנביאים: יהודה ושומרון, ירושלים, וכמובן - הר הבית. זאת ועוד, דרשו רבותינו בספרי על הפסוק "כל המקום אשר תדרוך כף רגלכם בו לכם יהיה": "מפני מה כבש דוד ארם נהריים וארם צובא ואין מצוות נוהגות שם? אמרו, דוד עשה שלא כתורה. התורה אמרה משתכבשו לארץ תהיו רשאים לכבוש חוץ-לארץ, הוא לא עשה כן, אלא חזר וכבש ארם נהריים וארם צובא ואת היבوسی שהיה סמוך לירושלים לא הוריש. אמר לו הקב"ה, סמוך לפלטרין שלך לא הורשת, האיך אתה חוזר ומכבש ארם נהריים וארם צובא?!"² (דברים יא, כד. ובספרי פיסקה נא). מלשון הספרי נראה, שישנה הקפדה מיוחדת על כיבוש ירושלים יותר משאר ארץ-ישראל, ולכן הדגישו: "סמוך לפלטרין שלך לא הורשת". כלומר, ככל שהמקום מרכזי וחשוב יותר - כך גדל החיוב לכבוש.

סדר עדיפויות זהה נמצא בדברי חז"ל על אברהם אבינו ביחס להר הבית: "משל למלך שהיה לו בן והשליטו על כל נכסיו. אמר הבן לאביו: אם אין אתה נותן לי הכיסא שלך היאך הכול יודעים שאתה מחבבני? אלא כשתיתן לי מקום הכיסא שלך הכול נותנין לי קילוס. כך נתן האלוקים לאברהם העולם שנאמר: 'וד' אמר המכסה אני מאברהם' (בראשית יח, יז), כיון שנתן לו הכול אמר לו: אם אין אתה נותן לי בית המקדש ת"ק אמה על ת"ק אמה לא נתת לי כלום, ונתן לו הקב"ה כל מה שבקש"³ (שמות רבה, טו). כלומר, כביכול לא היה חשוב העולם כולו בעיני אברהם אבינו ללא הר הבית!

ומכאן לענייננו: ניתן לשער כיצד היה משתנה המצב הנוכחי והמצער בהר מן הקצה אל הקצה לו היו עולים אליו מדי יום לא כמה עשרות יהודים, אלא כמה אלפים. במצב שכזה, לא ניתן היה לעקוב אחר כל אחד ואחד אם הוא מתפלל, משתחוה או מקיים מצוות אחרות כחפצו. רדיפות הווקף והמשטרה היו הופכות אז לחסרות סיכוי, הוויכוח למי שייך ההר ומהו צביונו - היה מסתיים מכבר ללא ספק, וייתכן שאף היינו זוכים לחידוש עבודת הקרבנות [שכן הלכה פשוטה היא, שמקריבים אף כאשר אין בית המקדש בנוי (רמב"ם הל' ביה"ב ו, טו)]. נמצא אם כן, שהמצב הנוכחי והמביש בהר, נגרם בעיקר בגלל מיעוט העולים, וכל עולה משנה באופן ישיר את צביונו של ההר ומחזק את הנוכחות והריבונות היהודית במקום (וכבר הבאנו בגיליונות קודמים

- א. כלומר, כיון שדוד כבש את סוריא לפני שסיים את כיבוש ארץ-ישראל (שהרי לא הוריש את היבوسی שבירושלים), לא התקדשה סוריא בקדושת ארץ-ישראל לכל דבר.
- ב. כמו כן, הענקת צביון יהודי מובהק להר, תביא להגברת המודעות להלכות המיוחדות הכרוכות בעליה אליו בציבור הרחב, ובכך תמנע עליה שלא כהלכה ע"י אלו שאינם בקיאים בהלכות אלו.

מדבריהם של ראשי מערכת הביטחון הרואים אף הם את התועלת המרובה שבעליה). המוסלמים הנמצאים בהר, מבינים היטב שכל תפילת יהודי בו שומטת את הקרקע מתחת רגליהם, ונלחמים בתוקף על מנת שלא יעז שום יהודי להבליט את יהדותו במקום זה. ידועים ומפורסמים הם דברי הרב חרל"פ ש"בעקבתא דמשיחא הנקודה העיקרית היא ארץ ישראל וממנה נובע הכל ומבלעדי ההתאחויות בה אין שום השפעה של קדושה בעולם, ואין פלא אם כל העמים רוצים לעכב בעד ביאתם של ישראל בארץ הקודש והתקשרותם בה, וכל כובד ההתנגדות שלהם היא בעיקר על הנקודה הזאת" (מי מרום, מעייני הישועה ח"ב, פרק מד). אם כן הדבר ביחס לארץ ישראל - על אחת כמה וכמה ביחס למתרחש בהר הבית. נמצא אם כן, שה'חיילים' לכיבוש הר הבית היום הינם כל יהודי ויהודי העולה להר הבית בטוהרה, ובכך מוסיף משמעות ונותן תוקף לתביעתנו על המקום. הרחבת הכיבוש מחייבת, כמובן, הקפדה יתרה על גדרי ההלכה ללא קולות אפשריות בגדרי "הוראת שעה" או משום "כיבוש", שהרי ריבוי "היתרים" אלו יגרום לכך שהעולם הרבני והדתי ברובו לא יצטרף לחוגי העולים, ודווקא מיעוט ההיתרים יביא בע"ה להרחבת מעגלי העולים.

"וַיִּבְאֲנוּ אֶל הַמָּקוֹם הַזֶּה, וַיִּתֵּן לָנוּ אֶת הָאָרֶץ הַזֹּאת אֶרֶץ זָבַת חֶלֶב וְדָבָשׁ."
 "וַיִּבְאֲנוּ אֶל הַמָּקוֹם הַזֶּה" - זה בית המקדש. או יכול זה ארץ ישראל?
 כשהוא אומר 'וַיִּתֵּן לָנוּ אֶת הָאָרֶץ הַזֹּאת' - הוּא אומר זו ארץ ישראל. ומה
 תלמוד לומר 'וַיִּבְאֲנוּ אֶל הַמָּקוֹם הַזֶּה'? בַּשָּׂכָר בִּיאַתְנוּ אֶל הַמָּקוֹם הַזֶּה,
 נִיתַן לָנוּ אֶת הָאָרֶץ הַזֹּאת."

דברים כו, ט ובספרי

הבית וקיר החצר • סיפור

מעשה ביהודי שהיה לו בית. הוא אהב את ביתו, טיפח אותו, דאג ליפותו ולפארו, וראה בו את משכנו עד עולם.

יום אחד הגיעו שודדים ורצו לגזול מהאיש את ביתו. הוא לא ויתר להם ונלחם בכל כוחו על מנת להשאיר את הבית ברשותו. אך הם היו חזקים ממנו. הם היכו אותו, ניצחו אותו וזרקו אותו החוצה.

אך האיש לא ויתר. יום יושב ליד הקיר המערבי של החצר, וזעק: "הבית שלי. לא ויתרתי עליו. אמנם כעת הוא גזול ביד אחרים, אך בע"ה עוד אשוב אליו. ישיבתי בחוץ היא זמנית בלבד, וברגע שאוכל אשוב אל הבית פנימה".

כך ישב האיש ליד קיר חצרו ימים ולילות. לא יום ולא יומיים, לא חודש ולא חודשיים, אלא במשך שנים ארוכות ישב ליד חצר ביתו, והכריז על בעלותו על הבית ועל שאיפתו לשוב אליו.

יום אחד, אזור האיש כוח וגבורה, נכנס אל חצר הבית, היכה את הגולנים, קשר אותם, וחזר להיות בעל הבית.

אך שיבתו אל הבית לא החזיקה מעמד זמן רב. מהר מאוד נתן את מפתחות הבית לגזלנים, וחזר להתרפק על הקיר המערבי של החצר, ישב על הארץ והמשיך לזעוק: "הבית שלי. לא ויתרתי עליו. אמנם כעת הוא גזול ביד אחרים, אך בע"ה עוד אשוב אליו. ישיבתי בחוץ היא זמנית בלבד, וברגע שאוכל אשוב אל הבית פנימה"...

בידו להיכנס בכל רגע הביתה ולנהוג בו כבעלים, אך הוא נשאר ליד קיר החצר.

קדושת הר הבית

שלושה מחנות היו במדבר וכנגדן בירושלים:
מחנה ישראל הוא ירושלים המקודשת,
מחנה לוייה הוא הר הבית,
ומחנה שכינה הוא העזרה (עזרת ישראל ועזרת כוהנים).
(ע"פ הרמב"ם, הל' בית הבחירה, פ"ז הי"א)

שלוש מדרגות ישנן בהרחקת טמאים לפי שלושת המחנות:

- למצורע אסור להיכנס לכל שלושת המחנות,
- הנטמא בטומאה היוצאת מן הגוף (זב ובעל קרי), אסור בכניסה למחנה שכינה ומחנה לוייה, ומותר בכניסה למחנה ישראל,
- טמא מת אסור בכניסה למחנה שכינה (העזרה), ומותר לשני המחנות האחרים.

מדברי חכמים, אסורה כניסת טמא מת גם לעזרת הנשים (שקדושתה היתרה על מחנה לוייה הינה מדברי חכמים), ולחיל המקיף אותה ואת העזרה.
(ע"פ הרמב"ם, הל' ביאת המקדש, פ"ג ה"ב-יב)

מכאן, שעל מנת להיכנס להר הבית יש להיטהר מטומאה היוצאת מן הגוף וזאת באמצעות טבילה. אולם, גם לאחר טבילה זו אין להיכנס לתחומי העזרה, עזרת הנשים והחיל, ללא טהרה באמצעות אפר פרה אדומה.

כאמור, ל'זב' ול'בעל-קרי' אסור להיכנס להר הבית. ה'זיבה' היא דבר שאינו מצוי כיום, ובדרך כלל אין צריך לחשוש לה. אך מי שהייתה לו הפרשה יוצאת דופן או מחלה וחושש מכך - ישאל שאלת חכם. בעל-קרי הוא כל אדם שיצאה ממנו שכבת זרע או הפרשה דומה לה, בין בתשמיש-המיטה ובין בדרך אחרת.

לכן, למעשה: אסור להיכנס להר הבית ללא טבילה כהלכה. דין זה חל על כל אדם שמלאו לו תשע שנים.

"אמר
רבי יהושע
בן לוי:
כל הרוקק
בהר הבית
בזמן הזה -
כאילו רוקק
בבת עינו,
שנאמר:
יָהּוָה יְעִינֵי וְלִבִּי
שָׁם כָּל הַיָּמִים"

מלכים א ט, ג
ברכות סב ע"ב

מקום המקדש

ה ידיעה שכיפת הסלע נבנתה על אבן השתיה במדויק, עברה במסורת מדור לדור ונחשבה כדבר ידוע כבר מזמן בניית הכיפה. יהודים הגיעו לירושלים גם בשנים שלאחר החורבן¹ וכך נשתמרה המסורת על מקום המקדש. מסורת זו נקבעה להלכה על ידי הרדב"ז בתשובה שכתב בעניין העליה להר (שו"ת תרצ"א): "וזה כי הדבר ברור שתחת הכיפה [=כיפת הסלע] שם אבן השתיה בלי ספק הנקרא אצלם [=עד היום] אל-סכרא... אין ספק כי האבן הזאת אשר תחת הכיפה היא אבן השתיה אשר עליה היה הארון בבית קדש הקדשים לצד מערב".

על תוקפו של זיהוי זה, ניתן ללמוד מדבריו של הגר"א שפירא זצ"ל, הרה"ר לישראל וראש ישיבת מרכז הרב, בעניין זיהוי אחר של הרדב"ז בדבר יהדותם של יהודי אתיופיה (מנחת אברהם ח"א טז): "אין בכח רבני דורנו לדחות פסק שפסק הרדב"ז שהיה גדול הדור, ובין תלמידיו המפורסמים היו האר"י הקדוש ורבי בצלאל אשכנזי, והיה מגדולי המשיבים בכל הדורות ומימיו אנו שותים, ובין שואליו נמנו רבותינו הב"י והמבי"ט הרד"ל והרשד"ם ועוד גדולי הדורות".

דברי הרדב"ז הובאו להלכה בפוסקים האחרונים, כמו בספר ברכי יוסף (או"ח תקס"א סק"ג) לחיד"א [הוא ר' חיים יוסף דוד אזולאי, אשר התגורר בירושלים לפני למעלה ממאתים שנה], בספר שערי תשובה (שם ד"ה 'היה הולך'), בספר כף החיים (שם אות ח) ובספר ליקוטי הלכות מבעל ה'חפץ חיים' זצ"ל (זבחים נה, ב).

מלבד הרדב"ז, כתב גם תלמיד הרמב"ן שעלה לארץ לפני כשבע-מאות שנה: "על אבן שתיה בנו מלכי ישמעאל בנין מפואר מאד, עשו אותו בית תפלה, ובנו למעלה מן הבניין כפה נאה מאד, והבניין על בית קדשי הקדשים ועל ההיכל" (עי' 'כתור ופרח' הוצאת ביהמ"ד להלכה בהתיישבות, תשנ"ז, נספחים לחלק ב, עמ' תלט).

וכן לעתיד לבוא, יעמוד הבית השלישי בראש ההר: "זאת תורת הבית על ראש ההר [-'הר הבית. והוא, ההיכל, יהיה בראש ההר' - רד"ק] כל גבלו סביב סביב קדש קדשים" (יחזקאל מג, יב).

ג. עיין למשל: מכות כד: ירושלמי מעשר שני ג, ו.

מפת ההר

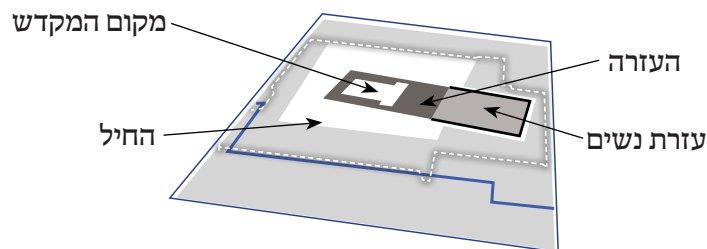
מקום המקדש (צהוב²) והעזרה (טורקיז) - אסורים כיום בכניסה מכיוון שאנו טמאי מת [איסור כרת!] (אנשי כוחות הביטחון יעשו שאלת חכם).

עזרת הנשים (תכלת) והחיל (כתום - מיקום משוער) - אסורים בכניסה לטמא מת.

הר הבית (אפור) - אסור בכניסה לטמא בטומאה הנגרמת מהפרשות היוצאות מן הגוף, כגון: בעל קרי ונדה. מותר בכניסה לטמא מת: "אפילו המת עצמו - מותר להיכנס להר הבית" (רמב"ם, הל' ביאת המקדש, פ"ג ה"ד). קדושות אלו לא בטלו גם לאחר החורבן והן קיימות גם היום (עיין משפט כהן, סי' צו).

הקו הכחול בדרום מסמן את האזור המותר בכניסה על-פי הרב יצחק שילת ('תחומין' ז' עמ' 489).

העולה להר הבית יכול להקיף את מקום המקדש כולו. בצדדים: דרום, מערב וצפון ההליכה פשוטה יחסית ויש לשמור על מרחק של 12 מטר מהרמה. בצד מזרח כדאי ללכת רק בשביל הצמוד לחומת ההר המזרחית. מי שאינו בטוח בעצמו בידיעת התחומים המותרים בכניסה יעלה תחילה עם אדם היודע ומכיר.

ד. הצבעים בהתאם למפה המודפסת על-גבי הכריכה.

הלכות הטהרה לגברים בלבד

הקדמה

הטבילה על מנת להיטהר בטרם הכניסה להר הבית הינה חיוב מן התורה, שלא כטבילות רגילות של גברים שאינם אלא מנהג. לכן יש להקפיד על כל ההכנות הנדרשות שיפורטו להלן. בכל ספק ושאלה, יש לפנות למורה הוראה.

ההכנות לטבילה

לפני הטבילה צריך לרחוץ את כל גופו במים חמים, לסרק את שערות הראש והזקן, ולהפריד ביד את שערות שאר הגוף. הכנה זו נקראת 'חפיפה'. את ההכנות לטבילה צריך לעשות בנחת וביישוב הדעת, סמוך לטבילה. כמו כן, לפני הטבילה, צריך הטובל לעיין היטב בכל גופו ולבדוק שאין עליו שום דבר שהוא בגדר חציצה (ראה להלן). הטובל בשבת יחפוץ ביום שישי, ובשבת קודם הטבילה יבדוק היטב את גופו. כמו כן, יש להקפיד על דיני שבת הנוגעים לרחיצה (כמו איסור סחיטה).

"עלית הנשמה
צריכה
קדושת הגוף
וטהרתו
המוקדמת"

עולת ראייה א, עמ' קיח

דיני החציצה

בטבילה צריך שכל הגוף והשערות יבואו במגע עם המים, ללא כל חציצה. כל דבר שרוב בני האדם מקפידים עליו ורוצים לסלק אותו בטרם ילכו לאירוע חשוב, או שהטובל עצמו מקפיד עליו, נחשב חציצה. גם דבר המכסה רק חלק קטן מגוף הטובל או שערותיו נחשב חציצה. צבע שאין בו ממשות ואינו יכול להסירו - אינו חוצץ. שאריות אוכל וכדומה הנמצאות בין השיניים - חוצצות¹. לכן צריך הטובל לנקות היטב את פיו ולצחצח שיניים לפני הטבילה (מומלץ להשתמש בקיסם או חוט דנטלי וכיו"ב).

יש להסיר את הלכלוכים מהעיניים, מהאף ומהאוזניים. יש לנקות את הציפורניים ומתחתן, בפרט בחלק הציפורן הבולט מבשר האצבע. ציפורניים ארוכות שדעתו לגזוז - צריך לגזוז לפני הטבילה. אם יש לטובל כינים בשערו צריך להסיר אותן, ומה שאי-אפשר להסיר, ואינו מקפיד עליו - אינו חוצץ.

* פרקי ההלכה בהסכמת הרב דוב ליאור והרב נחום אליעזר רבינוביץ' שליט"א. בעריכת הרב יוסף פלאי, ממחברי הספר 'אל הר המור'.
ה. אע"פ שאין הטובל צריך לפתוח את פיו בעת הטבילה.

קשקשים הנמצאים בשיער לאחר חפיפה וסירוק, אינם חוצצים. גלד שעל הפצע צריך להסיר. אבל אם יש צער בהסרתו, או שזקוק להשאירו לרפואת הפצע - יעשה שאלת חכם. תחבושת, פלסטר, וכדו' - חוצצים. קוץ הבולט מן העור - חוצץ ויש להסירו. קילופי עור, יבלות וכדו' שמפריעים לו - יסירם כפי יכולתו. סתימה קבועה, כתר וכדו' - אינם חוצצים. 'גשר' ו'פלטה' שניתן להוציאם - חוצצים. סתימה זמנית, עדשות מגע (שאינן רגילים להוציאן כל ערב), שיניים תותבות וכדו' - ישאל שאלת חכם. ראוי להסיר מן הגוף שעונים, צמידים, תכשיטים וכדו' אף אם המים יכולים לחדור תחתם. מי שנצרך לנקביו - יתפנה לפני הטבילה.

הברכה

לפני הטבילה יש לברך: "ברוך... אשר קדשנו במצוותיו וציוונו על הטבילה". אמנם, יש לברך רק כאשר הוא מחויב בטבילה בוודאות, כלומר שברור לו שלא טבל מאז נטמא לאחרונה, וכן ברור לו שלא יימנע ממנו לעלות להר. לפני הברכה, ייכנס לתוך המים כשהוא מכוסה עד צווארו, יחבק בידיו את גופו (כדי לחצוץ בין הלב לערוה), יכסה את ראשו ויברך. אפשרות נוספת היא לברך בחדר החיצוני (שבדרך כלל האנשים נמצאים בו כשהם לבושים), כשמקום הערוה מכוסה, ובכיסוי ראש, ומיד ללכת לטבול. וכך מומלץ לעשות כאשר המקווה נמצא באותו החדר שבו המקלחות (כיוון שבמקרה כזה יש אוסרים לברך במקווה). יש נוהגים לטבול פעמיים, פעם אחת לפני הברכה ופעם שניה לאחריה. ויש נוהגים לטבול רק לאחר הברכה.

הטבילה

צריך לוודא שהמקווה כשר לטבילה דאורייתא, מפני שישנם מקוואות גברים שהמים שבהם שאובים והם כשרים רק ל"טבילת עזרא". אין לטבול במקווה כשהוא בתהליך של ריקון (מפני שהמים אינם מכונסים אלא 'זוחלים').

במקוואות עם פילטר, יש מקפידים שלא לטבול כאשר הפילטר פועל. בעת הטבילה, אין לסגור את הפה ואת העיניים בחוזקה, וגם לא לפתחם יותר מדי, אלא בצורה רפויה. הטובל אינו חייב להרים רגליו מן הרצפה. הטובל צריך לוודא שהמים מגיעים לכל מקום בגופו ובשערותיו. לכן, יש להרחיק מעט את הידיים מן הגוף ולפסק מעט את הרגליים.

1. לפי חילוקי המנהגים בטבילת נידה - המנהג לברך בין שתי הטבילות הוא מנהג האשכנזים וחלק מהספרדים (לפי 'דרכי טהרה'), והמנהג לטבול רק לאחר הברכה הוא מנהג חלק מהספרדים (ע"פ 'טהרת הבית'). אך לדעת הרב רבינוביץ' שליט"א בטבילת גברים אין מקום לחילוקי מנהגים אלו וכולם צריכים לטבול רק לאחר הברכה.

רצוי שיסמיך הטובל את הטבילה לעליה להר ככל האפשר. 'טבול יום' מותר בהר הבית, לכן אין צורך לטבול ביום הקודם. אמנם יש מחמירים בזה וטובלים יום קודם (וטובלים פעם נוספת למחרת, שמא נטמאו בלילה, ויברכו רק על הטבילה ביום הראשון). ראוי שמי שנטהר בפעם הראשונה לצורך עליה להר הבית, יתייעץ בעניין עם תלמיד חכם בעל ניסיון.

לאחר הטבילה

לכתחילה, לא יתרחץ אחר הטבילה. לאחר הטבילה יש להקפיד במיוחד שלא לבוא לידי חימום וחיכוך במקום הערווה! אם לאחר הטבילה הטיל מים והיה להם מראה יוצא דופן (מים עכורים או חלוקים) - ישאל שאלת חכם, אך אין צורך להסתכל בשעת הטלת מים.

"הטעם היסודי של הטהרה הוא, מפני שהמפעל הקדוש הזה הוא מפעל נשגב, שכחו עולה למעלה למעלה, פועל על הקשר האלוהי, של היחיד ושל הצבור, ושל כל העולמים כולם, בשרשו העליון, ששם הוא מקור הטהרה והקדושה המזוקקת."

עולת ראייה א, עמ' ק

ההגבלות על עליית יהודים להר

אף שמאז ראשית ימי שיבת ציון עמדו מכשולים רבים בדרכם של גואלי הארץ, לא נפלו אלו בחולשת-דעת וברפיון-רוח, אלא עמדו בעוז ובגבורה כנגד המעכבים השונים שעמדו בדרכם. כאז כן היום, ההגבלות הדרקוניות העומדות בדרכם של העולים להר הבית [הן בהכנסת תשמישי קדושה להר והן בתפילה וקיום מצוות בהר] לא ירפו את ידיהם, ולא ימנעו מעם ד' להעמיק את אחיזתו בהר ד'.

כניסת יהודים להר הבית מתאפשרת בימים א-ה 7:30-10:00 בבוקר, 12:30-13:30 בצהריים [בשעות קיץ: 7:30-11:00 בבוקר, 13:30-14:30 בצהריים], לאחר הצגת ת.ז. ובידוק בטחוני.

ז. לכן לא ילבש תחתונים צמודים.

הלכות מורא מקדש

מצוות עשה לירא מן המקדש אפילו כשהוא חרב, ולכן העליה להר הבית צריכה להיעשות מתוך כובד ראש ומורא מקדש שנאמר: "ומקדשי תיראו" - לא מן המקדש אתה ירא אלא ממני שציווה על יראתו". מותר להיכנס להר הבית רק לצורך מצווה (כגון: תפילה) ולא לצורכי חולין או לשם קיצור דרך וכדו' (אך אם נכנס להתפלל, מצווה לצאת מצד אחר). כל דיני כבוד בית-הכנסת נוהגים בהר הבית ביתר-שאת. אסור להיכנס להר הבית בנעלי עור, והמחמיר שלא להיכנס בכל נעליים קשיחות תבוא עליו ברכה (כמו ביום הכיפורים). בחליצת הנעליים יש לחלוץ תחילה את נעל ימין (ולא את שמאל כנהוג בדרך כלל), כיוון שזו חליצה של מצווה. הנכנס יחף, רגליו צריכות להיות נקיות. אסור להיכנס להר הבית עם ארנק בידו, או כשהוא חגור בחגורה שיש בה ארנק (פאוץ'), אך מותר להיכנס בארנק מכוסה. אין להיכנס להר הבית עם תרמיל. אסור להיכנס להר הבית כשהוא לבוש רק בגופיה או בבגד אחר המיועד לספוג את הזיעה, כשאינו עליו בגד נוסף. יש להקפיד על לבוש הולם ומכובד. אסור לירוק בהר הבית. אין לדבר דיבורי רשות בהר הבית, ולכן רצוי שלא להיכנס עם מכשיר טלפון נייד וכדו' ולפחות יש לכבותו לפני הכניסה. "הנכנס להר הבית, נכנס דרך ימין ומקיף ויוצא דרך שמאל".

תודה לרב חיים ירוחם סמוטריץ' שסייע בידינו בעיון ההלכות

את דיני הקריעה על ראיית מקום המקדש בימינו, ניתן למצוא בספר 'פניני הלכה - ליקוטים בענייני העם והארץ' ט, יב-יד

"ואלו הן שמקיפין דרך שמאל, אבל, ומנודה, ומי שיש לו חולה, ומי שאבדה לו אבדה...

מי שיש לו חולה, אומרים לו: השוכן בבית הזה ירחם עליו... ומעשה באשה אחת שחלתה בתה ועלתה והקיפה, ולא זזה משם [לא סיימה להקיף] עד שבאו ואמרו לה: נתרפאתה. ומי שאבדה לו אבדה, אומרים לו: השוכן בבית הזה יתן בלב מי שמצאה ויחזירה לך מיד. ומעשה באלעזר בן חנניה בן חזקיה בן גרון שאבד לו ספר תורה לקוח במאה מנה, ועלה והקיף ולא זז משם עד שבאו ואמרו לו: נמצא רבי הספר תורה.

שמתחילה לא בנה שלמה הבית אלא על תנאי, שכל מי שיש לו צרה יבא ויתפלל עליה: 'רעב פי יהיה בארץ דבר פי יהיה שדפון ירקון ארבה חסיל פי יהיה פי יצר לו איבו בארץ שעריו כל נגע כל מחלה; כל תפלה כל תחנה אשר תהיה לכל האדם...' (מלכים א ח, לז-לח)

שמחות נ, יא-יב

"הכוונה כולה
הייתה במקדש
להתחדש בו
התפעלות
לבא אליו
ושיירא ויפחד
כאמרו
'את מקדשי
תיראו'"

מורה הנבוכים ג, מז